

Поптанич Ю. М.

здобувач

(*Національна академія внутрішніх справ*)

УДК 343.98 : 343.37

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО РЕГУЛЮЄ ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ, З МЕТОЮ ПРОТИДІЇ ВИВЕДЕННЮ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ДО ОФШОРНИХ ЗОН

Висвітлено шляхи вдосконалення вітчизняного законодавства, що регулює державні закупівлі, з метою протидії виведенню бюджетних коштів до офшорних зон.

Ключові слова: державні закупівлі, офшорні зони, бюджетні кошти, правове регулювання, схеми, протидія, кінцевий бенефіціарний власник (контролер).

Постановка проблеми. За останні роки економіка України пережила стрімкий відтік капіталу в офшорні зони та подібні до них юрисдикції. Проблема виведення з України прибутку та активів вітчизняними підприємствами в офшорні зони і юрисдикції зі значно нижчими податковими ставками для державного бюджету є просто катастрофічною. Не в останню чергу саме через це доходи держбюджету України є в 2-3 рази нижчими, аніж бюджетні надходження, наприклад, у Польщі, Угорщині – країнах, де економічний потенціал і населення значно менші, ніж в Україні.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Серед науковців, які прямо чи опосередковано розглядали висвітлені в статті питання, можемо назвати таких, як О.І. Мусієнко, Н.Є. Поліщук, О.А. Гарасюк, І.Г. Кеменяш, О.А. Фрадинський, О.І. Зоріна, М.О. Баймуратов, К.В. Крикуненко, В.С. Константинова, О.І. Міняйло, С.О. Дмитров. Проте в їхніх працях враховані здебільшого загальнотеоретичні питання щодо проведення державних закупівель та існування офшорних зон. Дану статтю присвячено конкретно проблемі виведення з України прибутку та активів вітчизняними підприємствами в офшорні зони та подібні до них юрисдикції. Крім того протягом 2014-2015 років було прийнято значну кількість нових нормативно-правових актів, які регулюють вищевказані питання, що робить зміст даної статті більш актуальним.

Головною метою написання статті є висвітлення необхідності удосконалення вітчизняного законодавства, що регулює державні закупівлі, з метою протидії виведенню бюджетних коштів до офшорних зон. Відповідно до цього визначено такі завдання:

- проаналізувати окремі положення сучасного законодавства, що регулює державні закупівлі;
- дослідити мету та особливості використання офшорних компаній в Україні;

- виокремити офшорні схеми, які використовують в Україні з метою оптимізації оподаткування;
- висвітлити схеми виведення бюджетних коштів до офшорних зон та подібних до них юрисдикцій в Україні;
- з'ясувати проблемні положення законодавства що регулює державні закупівлі, сформулювати шляхи його вдосконалення;
- сформулювати завдання, які необхідно вирішити для створення ефективного правового регулювання державних закупівель України.

Виклад основного матеріалу. Державна закупівля – придбання замовником товарів, робіт і послуг у порядку, встановленому Законом «Про здійснення державних закупівель», згідно з ч. 2 ст. 17 якого замовник може прийняти рішення про відмову учаснику, учаснику попередньої кваліфікації в участі у процедурі закупівлі, попередній кваліфікації учасників та може відхилити пропозицію конкурсних торгів (кваліфікаційну, цінову пропозицію) учасника (учасника попередньої кваліфікації) у разі, якщо учасник або учасник попередньої кваліфікації зареєстрований в офшорних зонах. Перелік офшорних зон встановлюється Кабінетом Міністрів України [1].

Значна кількість вітчизняних фінансово-промислових груп, а від останніх років й значна кількість підприємств середнього розміру, контролюється резидентами офшорних юрисдикцій та/або мають з офшорними компаніями тісні господарські відносини. Як правило, метою такої організації бізнесу, є мінімізація оподаткування в Україні.

Наразі популярністю користується механізм створення в офшорах материнських компаній, "дружніх" контрагентів, посередників та різних консалтингових структур. У спрощеному вигляді суть цих схем полягає в тому, що завдяки материнським компаніям можна продавати бізнес без оподаткування в Україні та виводити дивіденди.

Також за рахунок офшорних контрагентів та посередників досягається роздування відшкодування ПДВ і виведення прибутку. Консалтингові ж компанії орієнтовані на розмивання бази оподаткування.

Оптимізація оподаткування, на відміну від ухиляння від оподаткування, це досить аморфне явище. Досить складно провести межу між законними і незаконними схемами оптимізації.

Наприклад, в країнах ЄС функціонують консалтингові компанії, які розробляють для підприємств індивідуальні схеми оптимізації оподаткування, і довести, що вони спрямовані на уникнення сплати податків контролюючим органам досить складно.

З метою зменшення обсягів втрат бюджету від схем оптимізації оподаткування в європейських країнах було впроваджено спеціальний термін "агресивна оптимізація оподаткування". Але чи є офшорні схеми елементом такої практики, визначають контролюючі органи за допомогою аналітичних методів [2].

Існує чотири класичні способи виведення коштів в офшорні зони та подібні до них юрисдикції:

- 1) продаж офшорним фірмам товару за заниженими цінами;
- 2) оплата консалтингових послуг;
- 3) виплата грошей за використання прав інтелектуальної власності;
- 4) придбання акцій у нерезидента.

Деякі фінансово-промислові групи реєструють своїх високооплачуваних працівників у штаті дочірніх компаній з «податкових гаваней». Це дозволяє економити колосальні кошти на податках з доходів фізичних осіб, а також приховувати за завісою конфіденційності справжні розміри бонусів менеджерів.

Частина технологій виведення коштів з України відповідають чинному законодавству і є невід'ємною частиною бізнес-стратегії українських фінансово-промислових груп. Також переказ грошей в інші країни здійснюється для відкриття операційних рахунків у закордонних банках, які необхідні компаніям, що здійснюють платежі у різних валютах.

Крім чотирьох основних, існує чимало інших схем роботи з офшорами. Можна звести прибуток до нуля за допомогою лізингових схем. Ще одна лавівка – кредити. Власник підприємства бере позику у своєї офшорної фірми і просить державу врятувати компанію, погасивши її зовнішні зобов'язання [2].

Приклади вибору місця «заснування» бізнесу залежно від виду господарської діяльності:

- офшор для виробництва (використовується давальницька схема, співпраця з Кіпром або Китаєм);
- офшор для страхової компанії (реєстрація бізнесу в юрисдикції, яка звільняє від податків на закордонні доходи: острів Сент-Вінсент, острів Мен);
- офшор для інвестора (можна значно зменшити або навіть виключити податок на інвестиційний дохід, зокрема в Швейцарії, Кіпрі або Данії);
- офшор для інтернет-торгівлі (реєстрація компанії-нерезидента з нульовими ставками оподаткування, на ім'я якої відкрити рахунок з можливістю створення платіжної системи через Інтернет, Webmoney Merchant, PayPal та ін.).

Резюмуючи досвід ведення офшорного бізнесу українськими підприємцями, можна констатувати, що найбільшою популярністю серед них користуються такі юрисдикції, як Британські Віргінські Острови, Сейшельські Острови, Об'єднані Арабські Емірати, Беліз, Гібралтар, Мен, Маршалові Острови і Панама. Існують також так звані «часткові офшори» (мають пільгові ставки оподаткування, вимагають подання фінансової звітності), якими є Велика Британія, Кіпр, Гонконг, США.

Сейшели та Беліз є лідерами в рейтингу «найдешевших» офшорних зон: вартість реєстрації бізнесу – 900 доларів США, наступні щорічні платежі – 900-950 доларів США. До того ж юрисдикції мають лояльні умови ведення бізнесу для нерезидентів (серед головних вимог – реєстрація головного офісу на їх території, а основне табу – співпраця з місцевими підприємцями). Але схема організації бізнесу за допомоги Сейшел і Белізу не передбачає пільгових ставок податків на репатріацію доходів.

Попри переваги офшорного бізнесу (низькі ставки податку, конфіден-

ційність, спрощена звітність тощо), існують і певні обмеження:

- офшорні компанії не мають права вести діяльність у країні реєстрації;
- у деяких країнах діє антиофшорне законодавство. Йдеться в основному про держави-члени міжнародних організацій, які борються з офшорами (ОЕСР, FATF, ООН і ЄС). Кожна з них дає низку рекомендацій, які, по суті, мають імперативний характер. Тобто міжнародні організації не уповноважені безпосередньо застосовувати будь-які заходи впливу до країн-порушниць;
- можливі часті перевірки регулювальних органів;
- не слід виключати можливість шахрайства з боку фірм, які продають офшори.

На даний час використання офшорів є вигідним для підприємств, які належить до третьої або четвертої групи платників єдиного податку та загальній системі оподаткування. Для них створення офшору може окупитися і першого року роботи [4].

Зважаючи на викладене, значна кількість підприємств використовує при участі державних закупівлях підприємства засновані в офшорних зонах як засновники підприємств резидентів України що призводить до виведення бюджетних коштів за кордон.

Закон України «Про здійснення державних закупівель» встановлює правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави та територіальної громади.

Метою цього закону є створення конкурентного середовища у сфері державних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, розвиток добросовісної конкуренції [5].

Згідно зі ст. 16 Закону України «Про здійснення державних закупівель» замовник вимагає від учасників або учасників попередньої кваліфікації подання ними документально підтвердженої інформації про їх відповідність кваліфікаційним критеріям та може встановлювати такі кваліфікаційні критерії:

- 1) наявність обладнання та матеріально-технічної бази; наявність працівників відповідної кваліфікації, які мають необхідні знання та досвід;
- 2) наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічних договорів;
- 3) наявність фінансової спроможності (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, довідка з обслуговуючого банку про відсутність (наявність) заборгованості за кредитами).

Зі змісту ч. 2 ст. 17 вказаного Закону впливає можливість замовника відхилити пропозицію конкурсних торгів (кваліфікаційну, цінову пропозицію) учасника (учасника попередньої кваліфікації) у разі, якщо учасник або учасник попередньої кваліфікації зареєстрований в офшорних зонах.

На практиці більшість замовників в документації конкурсних торгів зазначають про необхідність подання довідки про те, що підприємство не зареєстроване в офшорних зонах.

Однак серед учасників закупівель існують популярна схема, яка дозволяє не надавати замовнику підстав для відхилення пропозиції:

1) перед наданням пропозиції конкурсних торгів 100% частку статутного капіталу підприємства учасника передається підприємству резиденту в засновниках якого є підприємство нерезидент (яке контролюється особою зацікавленою в перемозі на торгах, або її довіреною особою).

2) після перемоги на закупівлі і укладення договору про закупівлю 100% частка статутного капіталу підприємства-учасника може передаватися підприємству-нерезиденту (яке контролюється особою зацікавленою в перемозі на торгах, або її довіреною особою). Про даний факт замовник не повідомляється, оскільки законом це не передбачено.

У результаті положення ч. 2 ст. 17 Закону України «Про здійснення державних закупівель» обходиться і бюджетні кошти виводяться за кордон до офшорних зон та подібних до них юрисдикцій.

З огляду на викладене з метою протидії виведенню коштів необхідно внести зміни до вищезазначеного закону. Зокрема, статтю 16 доповнити пунктом 4 такого змісту: «інформацію щодо засновників, кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та щодо того, чи є вони засновниками компаній, які зареєстровані в офшорних зонах та мають фінансово-господарські відносини з учасником закупівлі. Перелік офшорних зон встановлюється Кабінетом Міністрів України».

Нещодавно Верховною радою було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» [6], яким було введено ряд нових законодавчих норм.

Згідно зі ст. 64-1 Господарського кодексу України «підприємства, крім державних та комунальних підприємств, зобов'язані встановлювати свого кінцевого вигодоодержувача, регулярно оновлювати і зберігати інформацію про нього та надавати її державному реєстратору у випадках та в обсязі, передбачених законом» [7]. Термін "кінцевий вигодоодержувач" розуміється у значенні, що вживається в Законі України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму".

Кінцевий бенефіціарний власник (контролер) – фізична особа, яка незалежно від формального володіння має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність юридичної особи безпосередньо або через інших осіб, що здійснюється, зокрема, через реалізацію права володіння або користування всіма активами чи їх значною часткою, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування, а також вчинення правочинів, які надають можливість визначати умови господарської діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління, або яка має можливість здійснювати вплив шляхом прямого або опосередкованого (через іншу фізичну чи юридичну особу) володіння однією особою самотійно або спільно з пов'язаними фізичними та/або юридичними особами часткою в юридичній особі у розмірі 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі [8].

Крім того, частину 1 ст. 17 Закону «Про здійснення державних закупівель» необхідно доповнити пунктом 8 такого змісту: «учасник або учасник попередньої кваліфікації зареєстрований в офшорних зонах. Перелік офшорних зон встановлюється Кабінетом Міністрів України»; тоді як пункт 3 ч. 2 ст. 17 – виключити. Дана зміна не дасть можливість керівникам замовника визначати доцільність вибору учасника, який зареєстрований в офшорних зонах.

Саме внесення вищевказаних змін дозволить ефективно протидіяти виведенню бюджетних коштів, отриманих внаслідок перемоги на державних закупівлях до офшорних зон та позитивно вплине на національну економіку.

Бібліографічні посилання

1. Про здійснення державних закупівель : Закон України // ВВР України. – 2014. – № 24. – Ст. 883.
2. *Кравченко В.* Боротьба з офшорами: постраждають всі, крім олігархів? / Віталій Кравченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://real-economy.com.ua/publication/22/55728.html>.
3. Схеми та перспективи виводу капіталів до офшорних зон // Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://www.uфин.com.ua/analit_mat/poradnyk/109.htm.
4. *Ярмак О.* Офшори: для якого бізнесу вони є вигідними? / Оксана Ярмак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ua.prostobiz.ua/biznes/zed/stati/ofshori_dlya_yakogo_biznesu_voni_e_vigidnimi.
5. Про здійснення державних закупівель : Закон України // ВВР України. – 2014. – № 24. – Ст. 883.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів : Закон України // ВВР України. – 2014. – № 46. – Ст. 2048.
7. Господарський кодекс України // ВВР України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
8. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України // ВВР України. – 2014. – № 50-51. – Ст. 2057.

Поптанич Ю. М. Пути совершенствования отечественного законодательства, регулирующего государственные закупки, с целью противодействия выведению бюджетных средств в оффшорные зоны. Освещены пути совершенствования отечественного законодательства, регулирующего государственные закупки, с целью противодействия выведению бюджетных средств в оффшорные зоны.

Ключевые слова: *государственные закупки, оффшорные зоны, бюджетные средства, правовое регулирование, схемы, противодействие, конечный бенефициарный владелец (контроллер).*

Poptanych Yu. M. Ways to improve national legislation regulating public procurement in order to counteract removal of budgetary funds to offshore zones. The article highlights ways to improve national legislation regulating public procurement in order to counter the removal of budgetary funds to offshore zones.

In order to counteract funds withdrawal it is proposed to amend the Law of Ukraine "On public procurement". In particular, article 16 should be supplemented with paragraph 4 as follows: "Information on founders, final beneficiaries of legal entities and on whether they are shareholders of companies registered in offshore zones and have the financial and economic relations with the member purchases. The list of offshore zones is set by the Cabinet of Ministers of Ukraine. "

Part 1 of art. 17 of the Law "On public procurement" must be supplemented by paragraph 8 as follows: "participant or participant prequalification registered in offshore zones. The list of

offshore zones is set by the Cabinet of Ministers of Ukraine "; whereas paragraph 3 ch. 2, Art. 17 should be deleted. This amendment will give managers the opportunity to determine the feasibility of the customer's choice, which is registered in offshore zones.

That such amendments will effectively counteract the removal budget funds received as a result of winning the public procurement offshore and positive impact on the national economy.

Keywords: *public procurement, offshore, budget, regulation, scheme, counteraction, final beneficial owner (controller).*

Надійшла до редакції 10.06.2015

Самсонова В. В.

здобувач

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

УДК 343.985.4

ОГЛЯД МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРАДІЖОК, ВЧИНЕНИХ НА ТЕРИТОРІЇ САДІВНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВ І ДАЧНИХ КООПЕРАТИВІВ

Розглянуто особливості огляду місця події при розслідуванні крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів. Приділено увагу тактичним прийомам цієї слідчої (розшукової) дії, засобам та методам виявлення, фіксації та вилучення слідів злочину.

Ключові слова: *садівницькі товариства і дачні кооперативи, огляд, тактичні прийоми, сліди злочину.*

Постановка проблеми. Особливе місце серед слідчих дій, що спрямовані на отримання доказової інформації з матеріальних джерел, належить огляду. Відповідно до ст. 237 КПК України, з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів.

Одним з основних видів огляду є огляд місця події. Він належить до першочергових, неповторних та незамінних слідчих (розшукових) дій. Його не можна замінити іншими слідчими (розшуковими) діями, зокрема, допитами осіб, які є очевидцями злочинної події, оскільки жоден свідок не може дати у своїх показаннях необхідного обсягу інформації, яку може виявити слідчий безпосередньо під час проведення огляду місця події. Під час його проведення оглядають усі об'єкти, які можуть стосуватися кримінального правопорушення, залежно від конкретної слідчої ситуації, за внутрішнім переконанням слідчого. Тому інформативність слідчого огляду є набагато вищою, ніж, наприклад, обшуку чи слідчого експерименту [1, с. 51]. Саме тому розробка та вдосконалення тактичних прийомів даної слідчої (розшукової) дії є актуальною для практики розслідування

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Розробці та вдосконаленню тактичних прийомів огляду місця події при-